

Мовчан П.П.

аспірант,

*Національна академія державного управління
при Президентові України*

НЕГАТИВНІ ВПЛИВИ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА УКРАЇНСЬКУ НАЦІОНАЛЬНУ ІДЕНТИЧНІСТЬ

У євроінтеграційному процесі кожної країни настає момент, коли із зовнішньополітичного питання він перетворюється на низку конкретних і досить складних завдань політики внутрішньої. Для України таким поворотним пунктом стало підписання Угоди про асоціацію з ЄС у 2014 р.: наші наміри було втілено у «плані євроінтеграційних дій» [3], який ще буде потребувати об'єктивного й неупередженого аналізу у майбутньому.

Проте за прийняття стратегічного курсу довгі програмні дискусії про «цивілізаційний вибір» мали б відійти на другий план та тлі переважно технічних потреб, наприклад, імплементації чисельних європейських нормативних актів, зближення правил та процедур, технологій прийняття рішень, за якими функціонує бюрократія ЄС та України.

Зокрема, відповідно до Європейського індексу Східного партнерства є три виміри оцінки досягнень країн: зв'язки – linkage (політичні, економічні, соціальні між кожною країною, насамперед, Грузією, Молдовою, Україною та ЄС); зближення approximation (законодавства, практики та інститутів); менеджмент (залучення структур і політики країн до ЄС). Щодо зв'язків, то за результатами 2014 р. Україна перебуває на другому місці, значною мірою завдячуючи війні на Донбасі. А от у оцінках зближення і менеджменту – третє місце (після Молдови та Грузії). У менеджменті ми навіть втратили 0,02 у порівнянні з 2013 р. (0,50, а було 0,52) [4].

Однак, при цьому не можна забувати і про національну ідентичність, яка є однією з основних умов існування будь-якої держави, наріжним каменем її легітимності. Крім того, слід брати до уваги, що суттєве значення для подальшого розвитку Української держави має перспектива реалізації більшості прогнозів щодо прискорення процесів глобалізації з відповідними наслідками для соціокультурного середовища нашої країни.

Якщо брати за основу сучасні постмодерністські концепції, то національна ідентичність безпосередньо пов'язана з конкретними історичними подіями та системою змістів, які продукуються всередині країни та поза її межами. Ми погоджуємось із цим, оскільки «гарячі війни» за сучасної системи міжнародного права є процедурою досить ускладненою і зазвичай до «бойових дій» додаються зусилля для поширення власних цінностей, змістів, ідеалів, культурних зразків та мови, які формують ідентичність.

З огляду на те, що національна ідентичність є дискурсивною феноменом, який постає як результат певних культурних політик (інформаційної, культурної, освітньої, політики громадянства тощо), то відчуження суб'єктами

глобалізації суверенного права національної держави проводити ці політики, провокує відчуження її спроможності контролювати зміцнення національної ідентичності.

Насамперед це пов'язано з розмиванням народженого у межах Вестфальської системи міжнародних відносин концепту суверенітету, та появою під дією глобалізації концепту «розділеного суверенітету», який означає, що сьогодні національні держави (держави-члени наднаціональних об'єднань держав) частково втратили можливість впливати на власну внутрішню політику [2, с. 153].

Такі суб'єкти глобалізації як наднаціональні об'єднання держав не лише впливають на внутрішню політику та здійснюють соціокультурні трансформації всередині держави незалежно або паралельно з національною державою, але й впроваджують відповідні політики ідентичності (наприклад, ЄС здійснює наднаціональні освітню, культурну та інші політики). Відтак ризики втрати або послаблення національної ідентичності достатньо значні.

При цьому відчуження спроможності окремої держави формувати й зміцнювати національну ідентичність може бути як контрольованим так і неконтрольованим. Перша тенденція конструювання національної ідентичності полягає у тому, що суб'єкти глобалізації проводять певні політики за згодою та попереднім погодженням з державою (наприклад, в ЄС). Це відбувається завдяки укладання різноманітних угод, меморандумів тощо. Коли ж побудова національної ідентичності відбувається внаслідок діяльності суб'єктів глобалізації, яка не регулюється державою, а здійснюється без її відома, то спостерігається неконтрольоване конструювання.

Ризики щодо часткової втрати Україною власної національної ідентичності у процесі глобалізації ми вбачаємо у існуванні наднаціональних утворень, які поширюють свій вплив та сприяють трансформації національної ідентичності через формування на території об'єктів впливу (зокрема, України), відповідних наднаціональних ідентичностей, які постають як колективні ідентичності, притаманні новим політичним спільнотам, що утворюються в межах кордонів наднаціональних утворень. Тобто, якщо людина ідентифікує себе з наднаціональним утворенням, то вона підтримуватиме зовнішньополітичний курс держави, що зумовлює активність наднаціональних утворень у цій сфері. Іншими словами, якщо українське суспільство прагне інтегруватися у європейську спільноту, то українська національна ідентичність трансформуватиметься під соціокультурним впливом такого наднаціонального об'єднання як ЄС, яке є суб'єктом глобалізації щодо нашої держави.

Формування наднаціональної європейської ідентичності є об'єктивним наслідком перетворення ЄС з міждержавного об'єднання на наддержавний інститут, автономний суб'єкт міжнародного права та міжнародних відносин. Європейська ідентичність є однією з колективних ідентичностей, що існує поряд з національною ідентичністю громадян країн-членів, не замінюючи її, але спричинюючи її трансформацію та роблячи її більш інклюзивною. Її становлення є цілеспрямованим проектом, який реалізується європейською

елітою в соціокультурній сфері країн-членів ЄС через проведення політики європейської ідентичності.

Основними механізмами конструювання наднаціональної ідентичності є:

- політика наднаціонального громадянства;
- проекти наддержавних об'єднань, що створюються та розвиваються відповідною елітою;
- побудова спільного інформаційно-комунікаційного простору, що поширює у суспільстві ідеї щодо легітимності наднаціонального утворення та створює уніфіковані поля обміну та комунікації;
- запровадження однієї мови, яка б виконували функцію *lingua franca* для об'єднаної спільноти;
- реалізація наднаціональної освітньої політики; б) проведення наднаціональної культурної політики;
- символізація наднаціонального рівня (прапор, гімн, наднаціональна валюта, інша спільна символіка [1, с. 20]).

Проект створення в Україні європейської ідентичності, спрямований на легалізацію ЄС, як наднаціонального утворення. Це має істотні ризики для культурної самобутності. Однак безумовно, що за умов глобалізації процеси формування та трансформації національної ідентичності та процеси ідентифікації з національною та наднаціональною спільнотами повинні бути об'єктом державної політики, що приводить до необхідності введення поняття «політика ідентичності». Останню ми визначаємо як систему цілей та заходів, які здійснюються суб'єктом реалізації політики з метою створення таких умов, за яких особа ідентифікувала б себе з національною державою та/або відповідним наддержавним утворенням.

Таким чином, для легітимації європейського зовнішньополітичного курсу та легітимації ЄС як наднаціонального утворення в очах українських громадян, в Україні має бути розроблена та впроваджена політика європейської ідентичності, яка повинна розглядатися як проект подолання «східності» та побудови європейської наднаціональної ідентичності. Причому ЄС разом з Українською державою має бути суб'єктом реалізації цієї політики в Україні, чим забезпечить включення України в європейський соціокультурний простір та створить умови, за яких громадяни ідентифікуватимуть себе з Європейським Союзом та підтримуватимуть євроінтеграційний зовнішньополітичний курс.

Список використаних джерел:

1. Гібернау М. Ідентичність націй / М. Гібернау – К.: Темпора, 2012. – С. 22-25.
2. Суперфин Л. Г. Глобальное и национальное: Специфика взаимодействия глобальных и национальных факторов современного исторического процесса. – М.: Институт экономики РАН, 2003. – 169 с.
3. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом – Електронний ресурс. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/kmu/control/uk/publish/article?art_id=248387631&cat_id=223223535
4. European Integration Index 2014 for Eastern Partnership Countries. Eastern Partnership Civil Society Forum, Open Society European Policy Institute, International Renaissance

Foundation, PASOS (Policy Association for an Open Society) / Ed. Jeff Lovitt. – February 2015. – 122 pp.

Оргієць О.М.

*кандидат наук з державного управління,
докторант кафедри права та європейської інтеграції ДРІДУ,
Національна академія державного управління
при Президентові України*

ПЕРЕДАЧА ДОСВІДУ В ОРГАНАХ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ: ПРАКТИКА КАНАДИ

Для ефективного функціонування організації необхідна естафета її пам'яті, передача знань, більшість з яких залишаються не виказаними, неписаними, що пов'язані з практикою, досвідом і навиками. Лише 30% знань співробітників задокументовані, інші – є особистим надбанням кадрів [5, с. 10].

У зв'язку зі значним скороченням державних службовців через зменшення бюджетних витрат, переходом на посади в інші структури, виходом на пенсію передача досвіду з покоління в покоління стало стратегічним питанням багатьох інституцій, у тому числі й органів державної влади. Аналіз світового досвіду передових країн показує, що питанню передачі організаційних знань наступним поколінням держслужбовців приділена значна увага. Серед них – Канада, яка має одну з найбільш ефективних моделей державного управління, передову практику передачі знань якої переймають інші держави, особливо ті, що розвиваються [4]. Дане питання актуальне для Канади передусім через те, що за десятирічний період (2004-2014 рр.) майже 40% робочої сили держслужби було оновлено у зв'язку з виходом на пенсію працівників, серед яких доля керівників – до 50%. Таким чином, біля 16 000 осіб було найнято в якості штатних працівників протягом цього часу, не враховуючи великої кількості внутрішніх переміщень, заміни керівництва відділів, робочих груп або експертів на усіх рівнях державної влади [5, с. 2].

Постійне зменшення бюджетів канадської держслужби, налаштування на концепцію «малого уряду», змусило державну службу Канади в 2000-х рр. компенсувати ці скорочення пошуком талановитих лідерів та виконавців, надання їм інструментів, які необхідні для розвитку навиків, ставлячи професійне навчання та передачу досвіду пріоритетним на перших етапах їх кар'єри.

Починаючи з 2000-років у реформуванні державної служби уряд Канади став використовувати унікальну перевагу країни в глобалізованому світі, яка як магнітом притягувала емігрантів з усіх куточків земного шару. Протягом десятиріччя Комісія державної служби підхід «капіталізації трудової зайнятості» перетворила з реалізації тимчасових спеціальних програм і позитивних дій в інтеграцію цілей і стратегій равенства у сфері зайнятості